
Petar Ćurčić

Gimnazija „Jovan Jovanović Zmaj” u sistemu usmerenog obrazovanja (1977-1990)

Rad se bavi analizom obrazovnih profila i formalnog uspeha učenika Gimnazije „Jovan Jovanović Zmaj” u Novom Sadu tokom perioda sistema usmerenog obrazovanja (1977-1990). Istraživanje je vršeno na osnovu dnevnika rada, izveštaja o radu Gimnazije, radova savremenika i literature koja je vezana za istoriju obrazovanja u Srbiji i Jugoslaviji. Analiza pokazuje da je došlo do osetnog porasta udela odličnih i vrlo dobrih učenika tokom usmerenog obrazovanja. Međutim, ovaj proces počinje nešto pre uvođenja usmerenog obrazovanja, a nastavlja se i nakon njegovog ukidanja. Prema tome, period usmerenog obrazovanja je sastavni deo procesa promene udela uspešnosti koji traje više od 40 godina. Ovo može biti posledica raznih faktora (realnog poboljšanja kvaliteta obrazovanja, promene kriterijuma ocenjivanja, kvaliteta učenika koji su upisali školu itd.), ali se na osnovu samo ove analize ne mogu jasno utvrditi oni faktori koji su imali najveći uticaj. Radi potpunijeg sagledavanja uticaja Reforme bilo bi od koristi da se period istraživanja znatnije proširi kako na period pre Reforme, tako i na ostale škole u zemlji. Pri tome, u cilju objašnjenja ovog složenog procesa, problem treba sagledati i sa aspekta sociologije, psihologije, pedagogije, antropologije i drugih oblasti.

Uvod

U posleratnoj Jugoslaviji sprovedene su dve velike školske reforme. Reformom školstva iz 1958. godine stvoren je novi školski sistem. Komisija za reformu školstva prvo je usvojila „Prijedlog sistema odgoja i obrazovanja u FNRJ”, da bi iste godine bio izglasan i opšti zakon o školstvu. Ovim zakonom osnovna škola je proširena na 8 razreda, a srednja škola svedena na 4 razreda. Srednje škole su bile podeljene na gimnazije i srednje stručne škole (Bojović 2004: 84-85), a srednje stručne škole su bile podeljene na trogodišnje (takozvane škole za kvalifikovane radnike) i četvorogodišnje (Huber 1981: 9-19).

Pripreme za uvođenje usmerenog obrazovanja počele su 1968. godine, kada je usvojena „Rezolucija o zajedničkim osnovama srednjeg obra-

*Petar Ćurčić (1996),
Novi Sad, Tekelijina
28, učenik 3. razreda,
Gimnazija „Jovan
Jovanović Zmaj”
Novi Sad*

zovanja”. Rezolucijom je konstatovano da u tadašnjem školskom sistemu postoje veliki problemi: neusklađenost obrazovanja sa društvenim potrebama, razlike u obrazovnoj osnovi itd. (Bojović 2004: 86-89). Prema tome, cilj rezolucije je bio da se određene razlike u obrazovnom sistemu otklone stvaranjem opšteobrazovne osnove. Do X kongresa SKJ, održanog 1974. godine, vođene su određene rasprave o obrazovanju i podizanju njegovog kvaliteta, ali je odlukama X kongresa suštinski uvedeno usmereno obrazovanje. Tačnije, na tom kongresu doneta je „Rezolucija X kongresa SKJ o socijalističkom samoupravnom preobražaju vaspitanja i obrazovanja”, kojom je data neophodna osnova samoj reformi. Ovom rezolucijom utvrđena je veza između udruženog rada i obrazovanja, o čemu će Stipe Šuvar više pisati u svojoj knjizi Škola i tvornica (Šuvar 1977: 5-50). Ovom rezolucijom biće dodatno definisani načini pomoći udruženog rada obrazovanju i načelo po kojem je obrazovanje moralo biti permanentno. Takođe, proklamovana je ideja da bi obrazovanje trebalo da omogućí brži razvoj proizvodnih snaga, a utvrđen je i način udruživanja SIZ-ova¹ po principu teritorijalne podele na predškolsko i osnovnoškolsko vaspitanje, a po delatnom principu na školske centre usmerenog obrazovanja (Rezolucija X kongresa 1974: 3-14).

Ujedno, odluke Rezolucije su zahtevale takvo obrazovanje koje bi dodatno podsticalo klasnu jednakost. To se pokušalo postići ukidanjem gimnazija, koje su u društvu u kojem je dominirala radnička klasa predstavljale određenu „elitnu” školu i istorijski anahronizam. To se objašnjavalo klasnom ulogom obrazovanja, u skladu sa kojom su gimnazije bile škole koje su mahom pohađala deca građanske klase, koja bi po završetku nastavljala obrazovanje na fakultetima (Šuvar 1977: 85-101). Snažna kritika marksista bila je usmerena ka odnosu fizičkih i intelektualnih poslova, u kome su fizički poslovi daleko manje plaćeni od intelektualnih. Sve je to predstavljalo ideološku osnovu ukidanja gimnazija.

Reforma je najviše uticala na promenu srednjoškolskog obrazovanja. Umesto trogodišnje ili četvorogodišnje škole, srednja škola je podeljena na dva dela: ZSVO (zajedničko srednje vaspitanje i obrazovanje) i pozivno usmereno obrazovanje. ZSVO je imalo ulogu u davanju opšteobrazovne osnove kod učenika (Ivanović 1984: 93-102). Pozivno usmereno obrazovanje ticalo se sticanja znanja iz najvažnijih oblasti koje su vezane za određenu struku. Predmeti su bili podeljeni u tri grupe: opšteobrazovnu, opštetručnu i užestručnu. Opštetručnu grupu činili su predmeti koji su predstavljali pomoćne nauke, ili u slučaju jezika sticanje osnovnih znanja. Užestručna oblast imala je ulogu u sticanju znanja koja su se odnosila na same obrazovne profile (Ivanović 1984: 102-119). Obrazovni profili nastali kao posledica reforme bili su podeljeni po nekoliko principa. Prvi princip podele bio je prema trajanju usmerenja, pa su se struke delile na trogodišnje i četvorogodišnje (Petković 1979: 60-77). Drugi princip podele bio je na proizvodne i neproizvodne, to jest na one struke koje su bile vezane za proizvodnju, ili pak za administrativne poslove.

U svom radu „Pogled unazad: antropološka analiza usmerenog obrazovanja” antropolog Jana Baćević iznosi stav da je kroz usmereno obra-

¹ SIZ je skraćenica za samoupravnu interesnu zajednicu. Organ koji je postojao u sistemu socijalističkog samoupravljanja kroz koji su se ostvarivale određeni interesi radničkog pokreta (obrazovanje, zdravstvena zaštita, i tako dalje).

zovanje kao obrazovanje radničke klase izvršen pokušaj marginalizovanja univerziteta, intelektualaca i omladine, kao i da je reforma nastala kao posledica studentskih demonstracija u SFRJ 1968. godine (Bačević 2006: 122-126).

Reforma je često kritikovana kao preambiciozna i nedovoljno pripremljena. Stručna javnost je iznosila snažne kritike na račun ideja X kongresa, školskih planova i programa, koji su više bili primereni univerzitetu nego srednjoj školi (Potkonjak 1989: 15-21).

Veliki problemi su bili i težak materijalni položaj školskih centara, nedovoljna povezanost sa privredom, nizak standard prosvetnih radnika, loša organizovanost centara, ekonomska kriza 1970-ih i 1980-ih godina koja je uticala na povećanje broja nezaposlenosti, naročito mladih. Sve su to bili problemi koji su dodatno otežavali sprovođenje reforme.

Kao ideološka reforma ona je prestala da funkcioniše onda kada su komunizam i privreda u Jugoslaviji počeli naglo da popuštaju. Reforma je zvanično prestala da važi 1990. godine, kada je i poslednja generacija usmerenog obrazovanja maturirala u Gimnaziji.

Nakon X kongresa počele su pripreme za ostvarivanje reforme. One su najpre sprovedene u SAP Vojvodini i SR Hrvatskoj. U Novom Sadu je decembra 1976. godine usvojen „Predlog organizacije usmerenog obrazovanja, zajedničkog i pozivno-usmerenog u opštini Novi Sad” od strane Koordinacionog odbora za reformu vaspitanja i obrazovanja. Rešenjima tog predloga ustanovljena je mreža školskih centara zajedničke osnove i usmerenog obrazovanja. Gimnazija „Jovan Jovanović Zmaj” je po tom predlogu trebalo da se transformiše u centar u kome bi se obrazovali kadrovi pravne, hemijske, informatičke, fizičarske, matematičke, geografske i biološke struke (Predlog 1976: 22-23). Predloženo je da se na početku u centru uz novoformirane obrazovne profile uvede i ZSVO, koji bi se u školi nalazio samo prve školske godine (Predlog 1976: 22-23). Školske 1977/1978. godine Gimnazija „Jovan Jovanović Zmaj” se transformiše u Centar za obrazovanje kadrova u društvenim delatnostima „Jovan Jovanović Zmaj”, da bi 1983. godine, nakon ukidanja pravnog smera i ponovnog uvođenja ZSVO, bila preimenovana u Srednja prirodno-matematička škola „Jovan Jovanović Zmaj”. Srednja prirodno-matematička škola je 1985. godine, povodom 175. godine od osnivanja gimnazije, svečano preimenovana u Srednja prirodno-matematička gimnazija „Jovan Jovanović Zmaj”, ali u školi se i pored promene naziva u „gimnazija” nije menjao pozivno-usmereni karakter škole sve do kraja reforme 1990. godine.

Ovaj rad prati analizu uspeha učenika na kraju svakog drugog polugodišta neposredno pre reforme, tokom reforme i nakon reforme svih obrazovnih profila koji su postojali u školi, jer je jedna od najčešćih zamermki koje su vezane za drugu veliku reformu školstva da je ona uticala na povećanje broja odličnih i vrlo dobrih učenika nauštrb smanjenja kriterijuma. Istraživanje je imalo za cilj da na jednom mikro nivou utvrdi da li se reforma na takav način odrazila i na uspeh učenika posmatrane gimnazije.

Metodološki okvir

Prilikom istraživanja korišćeni su istorijski izvori koji su vezani za Gimnaziju, obrazovanje i drugi izvori kojima se može utvrditi istorijski kontekst reforme. Od izvora koji su vezani za školu korišćeni su: školski izveštaji ili godišnjaci za period pre preforme (1971-1977), tokom reforme (1977-1990), i posle reforme (1990-2011), kako bi se stekla potpunija slika o obrazovanju u školi. Prilikom istraživanja korišćeni su dnevnicu rada Gimnazije kako bi se utvrdila uspešnost učenika tokom školskih godina.

Od izvora koji su korišćeni za proučavanje istorijskog konteksta i obrazovanja istraživanog perioda korišćeni su: *Rezolucija X kongresa SKJ o socijalističkom samoupravnom preobražaju vaspitanja i obrazovanja; Ostvarivanje reforme srednjeg usmerenog obrazovanja: sa šeste sednice Predsedništva RK SSRN Srbije i Predlog organizacije srednjeg obrazovanja, zajedničkog i pozivno-usmerenog, u opštini Novi Sad Koordinacionog odbora za reformu vaspitanja i obrazovanja*. Od monografija koje su nastale tokom reforme korišćena su dela: *Škola i tvornica* autora Stipe Šuvara, *Savremene potrebe i usmereno obrazovanje* Stanoja Ivanovića i *Nova samoupravna škola* Zdravka Hubera, a od ostalih izvora *Vodič kroz usmereno obrazovanje* (pregled obrazovnih profila).

Osnovnu literaturu čine naučni članci: *Pogled unazad: Antropološka analiza uvođenja usmerenog obrazovanja u SFRJ* autorke Jane Baćević, *Gimnazija posle II svetskog rata* Svetlane Bojović, *Iskustva dosadašnjih reformi sistema vaspitanja i obrazovanja u našoj zemlji* Jasmine Klemenović i Jovane Milutinović, kao i članak *Kuda ide usmereno obrazovanje* Nikole Potkonjaka.

Reforma u Gimnaziji „Jovan Jovanović Zmaj”

Nakon prve velike školske reforme Gimnazija „Jovan Jovanović Zmaj” postala je četvororazredna škola sa 2 smera i prvom godinom koja je bila opšta. Nakon prve godine učenici su birali između dva smera: društveno-jezičkog i prirodno-matematičkog (Bojović 2004: 86-89). Prema tome, broj odeljenja jednog i drugog smera je varirao kao posledica izbora učenika na kraju prvog razreda, pa se tako moglo dogoditi da jedne školske godine bude više odeljenja prirodno-matematičkog smera, a druge društveno-jezičkog smera, ili ih je bilo isti broj, kao što je bio slučaj sa generacijom koja je upisala školu 1970/1971 (Izveštaj 1971: 40-55).

Broj đaka se menjao tokom školskih godina. Prosečan broj na nivou škole iznosio je 886, dok je prosek po odeljenju iznosio oko 33. Odeljenja je u proseku bilo 26, a po generaciji je taj broj bio oko 6 odeljenja.

Po strukturi predmeta gimnazijsko obrazovanje je bilo vrlo slično današnjem, s tim da su postojali predmeti poput marksizma i socijalističkog samoupravljanja, ili opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Takođe, postojali su i časovi društvenog rada u kojima su učenici išli organizovano da rade (Izveštaj 1971: 30-35). Predmeti poput filozofije i informatike

nisu postojali. Obrazovanje u gimnazijama pre reforme bilo je često kritikovano zbog preobimnosti gradiva, velikog broja časova teorijske nastave itd. (Bojović 2004: 80-89).

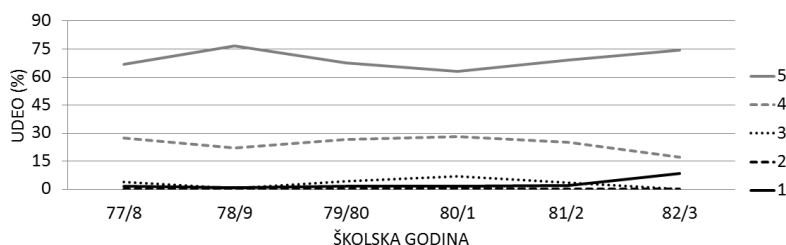
Uz to, u Gimnaziji „Jovanović Zmaj” su postojali problemi materijalne prirode. Često se na radničkom savetu raspravljalo o materijalnom stanju škole, kao i o standardu zaposlenih koji je, po njihovom misljenju, bio veoma nizak (Izveštaj 1974: 35).

Školske 1977/1978. uvedeno je usmereno obrazovanje, a gimnazija je transformisana u Centar u kojem su se školovali učenici pravne, matematičke, informatičke, hemijske, biološke, fizičarske i geografske struke, ali je ostala poslednja generacija gimnazije koja je tada pohađala četvrti razred. Drugi razred je prešao u ZSVO, nakon koga su učenici birali usmerenje. Već naredne školske godine ZSVO je ukinut (Izveštaj 1979: 40-55).

Pravni smer je među prvima formiran u Centru. Obrazovni profil se zvao „Stručni radnik (tehničar) pravne struke”. Predmeti su bili podeljeni u tri grupe: opšteobrazovnu, opštestručnu i užestručnu. U opšteobrazovnoj grupi su se nalazila 2 predmeta: srpskohrvatski jezik i književnost, kao i marksizam i socijalističko samoupravljanje. Grupu opštestručnih predmeta činili su: osnove sociologije, osnovi filozofije sa logikom², osnove političke ekonomije SFRJ, osnove psihologije, latinski jezik, strani jezik i statistika. Užestručni predmeti bili su: osnove pravnog sistema Jugoslavije, poslovi pravnog prometa, osnove postupka pred organima uprave i samoupravnim organizacijama i zajednicama, organizovanje udruženog rada, međusobni radni odnosi radnika u udruženom radu, kao i administrativno poslovanje i birotehnika (AGJJZ, Dnevnik P1, 1979/1980). Uz to, postojali su i časovi fizičko-zdravstvenog vaspitanja.

Pravni smer je bio najzastupljeniji u školi. U početku su bila 4 odeljenja pravne struke, da bi školske 1979/1980. i 1980/1981. bilo 5 takvih odeljenja. Već naredne školske godine dolazi do smanjenja broja odeljenja na 4, da bi u poslednjoj generaciji bilo 2 odeljenja pravnog smera. Prosečan broj đaka je bio oko 209 po smeru, a prosečan broj đaka u odeljenju bio je oko 32.

Uočljiva je izuzetno velika zastupljenost odličnih (slika 1), čiji udeo negativno korelira sa vrlo dobrim ($r = -0.84$) i ova korelacija je statistički značajna ($p < 0.05$).

² U pravnoj struci je jedino uveden predmet osnova filozofije sa logikom, što je vrsta povratka filozofije u srednje škole, jer je predmet filozofija zamenjen predmetom marksizam.

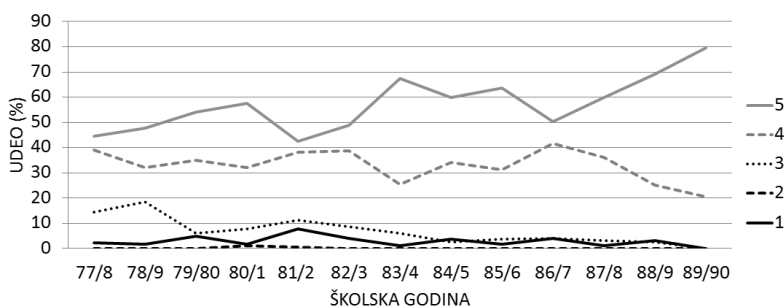
Slika 1. Uspešnost đaka pravne struke tokom trajanja Reforme (5 – odlični, ... 1 – nedovoljni)

Figure 1. Law students' success rate changes during the Reform (5 – excellent, ... 1 – unsatisfactory)

Tokom postojanja u okviru Centra pravni smer je po proseku bio najuspešniji. To se može dovesti u vezu sa predmetima koji su postojali u smeru, kao i sa strukturom gradiva koje su imali, a koje je često bilo prožimajuće. Na primer, lekcije iz opštestručnog predmeta osnove političke ekonomije SFRJ bile su povezane sa lekcijama užestručnih predmeta organizovanje udruženog rada i međusobni radni odnosi radnika u udruženom radu (AGJJZ, Dnevnik P1, 1982/1983). U početku su postojali problemi u izvođenju časova praktične nastave, ali je narednih godina taj problem rešen, tako da su učenici pohađali 35 časova prakse u različitim preduzećima, poput „Naftagasa” (AGJJZ, Dnevnik P23; P13, 1979/1980). Pravni smer je vremenom smanjivan u Centru, da bi 1982/1983 poslednja generacija maturirala. Naredne školske godine pravni smer je prebačen u školski centar u Sremskim Karlovcima.

Informatički smer bio je takođe među prvima koji je osnovan u školi. Informatički smer bio je podeljen na 2 obrazovna profila: operater za elektronsku obradu podataka i programer. U kontekstu reforme ovaj smer predstavljao je ostvarenje ideje o povezanosti obrazovnog sistema i tehnološkog napretka, čime uvođenje informatike kao novog predmeta potvrđuje usmerenje novog obrazovanja. Oba usmerenja imala su zajedničku grupu opšteobrazovnih predmeta: srpskohrvatski jezik i književnost i marksizam i socijalističko samoupravljanje. Grupa opštestručnih predmeta razlikovala se po nekoliko predmeta. U operatorskom smeru činili su je strani jezik, matematika, osnovi informatike, organizacija rada i poslovanja, fizika, dok su u programerskom smeru grupu opštestručnih predmeta činili: strani jezik, matematika, osnovi informatike, organizacija rada i poslovanja, fizika. Grupe užestručnih predmeta su se više razlikovale: u operatorskom smeru činili su je: oprema za elektronsku obradu podataka, tehnologija obrade podataka i programiranje; u programerskom smeru ovu grupu čine predmeti: opreme za elektronsku obradu podataka, tehnologija obrade podataka i programiranje i programski jezici (Vodič 1984: 23-25).

Informatički smerovi su bili veoma brojni, ali su tek 1981/1982. preuzeli prvo mesto po brojnosti (Izveštaj 1981/1982), kao posledica smanjenja pravnog smera. Školske 1982/1983. bilo je ukupno 7 odeljenja informatičke struke (4 u drugom razredu i 3 u prvom). Od tada je broj odeljenja uvek bio po 3 u svakoj generaciji. Prosečan broj đaka po odeljenju bio je oko 29. Udeo odličnih i vrlodobrih učenika znatno je veći od svih ostalih

Slika 2.
Uspešnost đaka informatičke struke po školskim godinama

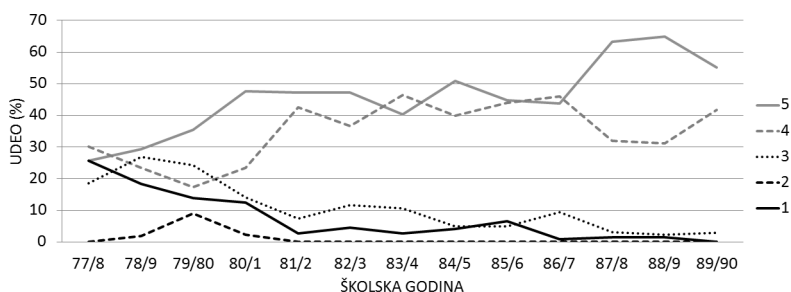
Figure 2.
IT students' success rate per school year

(slika 2), pri čemu se očuva statistički značajna negativna korelacija između vrlo dobrih i odličnih (-0.88).

Odnos broja odeljenja bio je takav da je uvek bilo više onih iz struke operatera za elektronsku obradu podataka u odnosu na programere. Tokom reforme odeljenja informatičke struke bila su, uz odeljenja pravnog smera, po uspehu najbolja. Informatička struka je vrlo brzo uspela da organizuje časove praktične nastave. Ona se odvijala u preduzećima poput „Jugoalata” i sličnih. Udeo odličnih i vrlo dobrih đaka može se takođe dovesti u vezu sa promenama u usmerenom obrazovanju sredinom 1980-ih godina. Te promene se posebno uočavaju u vidu novih izdanja udžbenika korišćenih u nastavi (AGJJZ, Dnevnik I21; I22; I23; I11; I22; I23, 1985/1986; AGJJZ, Dnevnik I21; I22; I23; I11; I22; I23, 1987/1988).

Matematička struka je bila među prvima koje su pokrenute u Centru. Naziv obrazovnog profila bio je „pomoćni istraživač u matematici”. Predmeti poput srpskohrvatskog jezika i književnosti, kao i marksizma i socijalističkog samoupravljanja bili su predmeti opšteobrazovne grupe. Predmeti kao što su: fizika, hemija, biologija, fiziologija biljaka i životinja, astronomija, fizička geografija sa osnovima geologije, osnove informatike i latinski jezik činili su grupu opštestručnih predmeta. Ovakav skup predmeta trebalo je da učenicima matematičkog smera da što veću obrazovnu osnovu iz puno različitih predmeta, jer bi budući radnik, učenik matematičkog smera, mogao da se zaposli u velikom broju preduzeća različitog karaktera (Petković 1979: 45-50). U grupi užestručnih obrazovnih predmeta nalazili su se: analiza, algebra, geometrija, verovatnoća i matematička statistika, linearna algebra i analitička geometrija, numerička analiza, programiranje, nacrtna geometrija, metode i tehnike istraživanja u matematici.

Ovaj Smer je uz pravni i informatički bio najbrojniji u školi. Nakon ukidanja pravnog smera matematički smer će postati drugi po brojnosti u školi. Do školske 1979/1980. godine bilo je tri odeljenja matematičkog smera po generaciji, a od 1980/1981. dva. Prosečan broj đaka u jednom odeljenju matematičkog smera bio je oko 29. Uspešnosti učenika tokom godina data je slici 3.

Slika 3.
Uspešnosti đaka matematičkog smera po školskim godinama

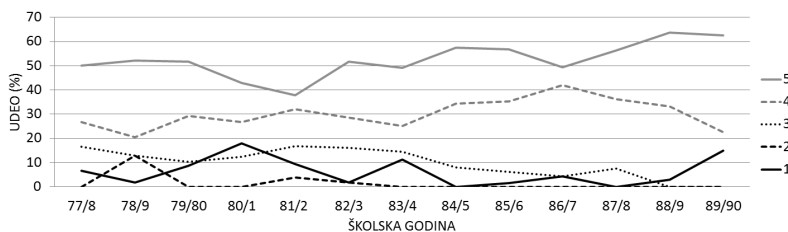
Figure 3.
Math students' success rate changes per school year

Matematički smer je uz informatički i pravni bio jedan od po proseku najuspešnijih. Iako se ne može povezati sa strukturom predmeta, porast broja odličnih i vrlo dobrih đaka može se dovesti u vezu sa promenama u

usmerenom obrazovanju u drugoj polovini 1980-ih godina. Pošto je struktura predmeta bila najkompleksnija u matematičkom smeru, može se reći da su promene udžbeničkih izdanja kao i smanjenje broja časova određenih opštestručnih predmeta imali za posledicu povećanje udela odličnih i vrlo dobrih đaka. Ipak, postojali su određeni problemi u časovima prakse, zbog nedovoljnog interesovanja preduzeća za neproizvodne struke.

Grupu smerova **prirodnih nauka** činili su: fizički, hemijski (do 1984. godine), biološki i geografski i svi su uvedeni kada je Gimnazija transformisana u Centar. Svi smerovi osim hemijskog ukinuti su 1990. godine.

Naziv obrazovnog profila **fizičke struke** bio je „pomoćni istraživač (tehničar) u fizici”. Fizički smer se, kao i ostali, sastojao od grupa predmeta. Opšteobrazovnu su činili srpskohrvatski jezik i književnost, kao i marksizam i socijalističko samoupravljanje. Grupu opštestručnih predmeta činili su: matematika, osnove informatike, fizika, hemija, biologija, fiziologija biljaka i životinja, astronomija, fizička geografija sa osnovama geologije i latinski jezik. Grupu užestručnih predmeta činili su: osnove atomske i nuklearne fizike, osnovi elektrotehnike, fizička elektronika i električna kola, optički merni uređaji, električni instrumenti i merenje, fizika kristala, rendgensko i nuklearno zračenje i merenje i metode i tehnike istraživanja u fizici. Fizički smer je poput ostalih smerova prirodnih nauka bio malobrojan u školi. Obično je to bilo jedno odeljenje u generaciji, a jedino je školske 1986/1987. bilo dva odeljenja u prvom razredu, to jest dva odeljenja u drugom razredu školske 1987/1988. Prosečan broj učenika po odeljenju je bio oko 30. Pregled uspešnosti učenika ovog usmerenja dat je na slici 4.

Slika 4.
Uspešnost đaka fizičkog smera po školskim godinama

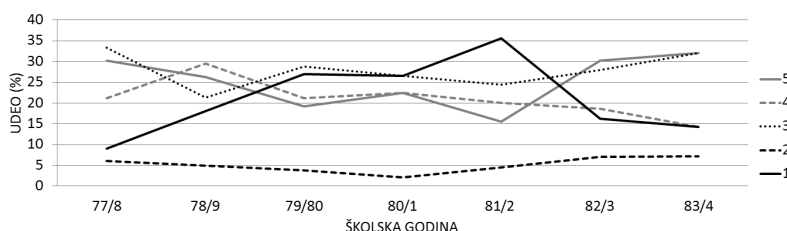
Figure 4.
Physics students' success rate changes per school year

Fizička struka je takođe doživela porast broja odličnih i vrlo dobrih đaka. Međutim, uočljivo je i povećanje broja nedovoljnih đaka u pojedinim školskim godinama, što bi donekle moglo da se dovede u vezu sa izostajanjima đaka iz škole (AGJJZ, Dnevnik F1; F2, 1980/1980; AGJJZ, Dnevnik F1; F2, 1983/1984). Nakon sredine 1980-ih je takođe uočen porast broja odličnih i vrlo dobrih, kao i promena udžbenika. Kao i kod matematičkog smera, postojao je problem sprovođenja praktične nastave.

Hemijski smer je u školskom centru postojao od školske 1977/1978. godine do 1983/1984. Naziv obrazovnog profila je bio „pomoćni istraživač

(tehničar) u hemiji”. Hemijski smer imao je grupu predmeta kao i ostali obrazovni profili. U opšteobrazovnu su spadali književnost i umetnost, marksizam i socijalističko samoupravljanje, kao i fizičko-zdravstveno vaspitanje. U opštetrručnoj grupi predmeta nalazili su se strani jezik (nemački, engleski i ruski) i matematika. U užestručnoj grupi predmeta nalazili su se: odabrana poglavlja iz hemije, analitička hemija, fizička hemija sa osnovama elektrohemije, osnovi hemijske proizvodnje i metode i tehnike istraživanja u hemiji.

Hemijski smer je bio veoma malobrojan, pa je u svakoj generaciji bilo po jedno odeljenje ovog usmerenja. Prosečan broj đaka po odeljenju je iznosio 23, mada se mora naglasiti da je na početku reforme prosečan broj đaka bio oko 29. Ovaj pad se objašnjava povećanim brojem učenika koji su pali godinu. Uspešnost učenika ovog smera data je na slici 5.

Slika 5.

Uspešnost đaka hemijskog smera po školskim godinama

Figure 5.

Chemistry students' success rate changes per school year

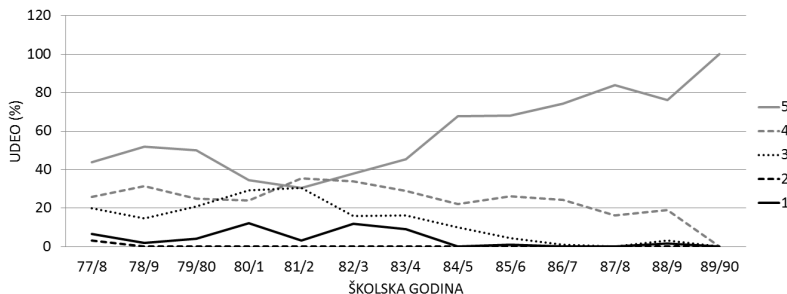
Hemijski smer postojao je u Centru u periodu pre promena u obrazovanju 1980-ih godina. Veliki broj učenika je imao problema sa nedovoljnim uspehom tokom više školskih godina. Ipak, nije se radilo samo o jednom predmetu, već o velikom broju različitih predmeta (marksizam, ruski, matematika itd.). Većina đaka je naredne godine nastavila školovanje, pošto je deset đaka polagalo popravne ispite iz prvog razreda, a samo dva su pala godinu. Za razliku od ostalih neproizvodnih smerova, hemijski smer je imao češće časove prakse, naročito u pogonima hemijske industrije (Albus itd.).

Biloški smer je u školskom centru postojao tokom celog perioda usmerenog obrazovanja. Naziv obrazovnog profila bio je „pomoćni istraživač (tehničar) u biologiji”. U opšteobrazovnoj grupi predmeta nalazili su se književnost i umetnost, fizičko-zdravstveno vaspitanje, kao i marksizam i socijalističko samoupravljanje. U opštetrručnoj grupi predmeta nalazili su se strani jezik (engleski, nemački, ruski) i matematika. U užestručnoj grupi predmeta nalazili su se metode i tehnike istraživanja u biologiji, zaštita životne sredine, sistematika, osnove molekularne biohemije, hidrobiologija, mikrobiologija, tehnike prepariranja.

Biloški smer je kao i svi ostali smerovi prirodnjačke grupe bio malobrojan – po jedno odeljenje u svakoj generaciji sem školske 1985/1986, kada je prvi razred usmerenog obrazovanja imao dva odeljenja biološkog

smera. Prosečan broj đaka je bio oko 29, što je relativno visok prosek za smerove prirodnih struka.

Pregled uspešnosti učenika ovog usmerenja dat je na slici 6. Uočava se da je udeo odličnih veći od svih ostalih (statistički značajne negativne korelacije postoje između odličnih i vrlodobrih (-0.85), dobrih (-0.92) i nedovoljnih (-0.76)).

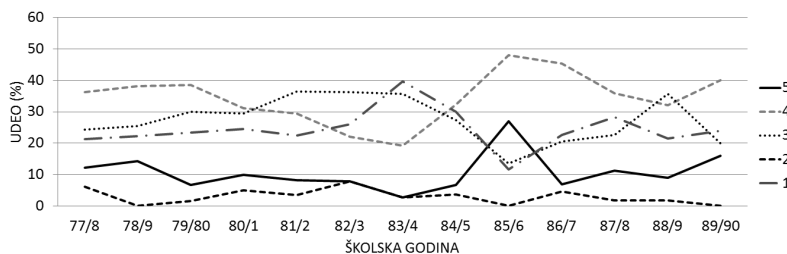

Slika 6.
Uspešnost đaka
biološkog smera po
školskim godinama

Figure 6.
Biology students'
success rate changes
per school year

U biološkom smeru takođe se može uočiti povećanje odličnih i vrlo dobrih đaka. Ova pojava može se dovesti u vezu sa promenama u obrazovanju. Stari udžbenici zamenjeni su novijim verzijama, došlo je do redukcije određenih časova, pogotovo predmeta opštestručne oblasti. Biološki smer takođe je imao dosta problema sa sprovođenjem praktične nastave.

Geografski smer postojao je tokom cele reforme. Naziv obrazovnog profila bio je „pomoćni istraživač (tehničar) u geografiji”. U opšteobrazovnoj grupi predmeta nalazili su se književnost i umetnost, marksizam i socijalističko samoupravljanje, kao i fizičko-zdravstveno vaspitanje. U opštestručnoj grupi predmeta nalazili su se matematika i strani jezik (engleski, nemački i ruski). Užestručnoj oblasti predmeta pripadali su: geografija SFRJ sa turizmom, prostorno planiranje, zaštita životne sredine, tehnike istraživanja u geografiji, geografija sveta i društvena geografija. Ovaj smer je bio malobrojan. Samo je školske 1982/1983. bilo dva odeljenja geografskog smera prvog razreda, a ostalih godina po jedno u generaciji. Prosečan broj đaka je bio oko 26. Ovo je jedno od retkih usmerenja gde udeo odličnih nije dominantan (slika 7).

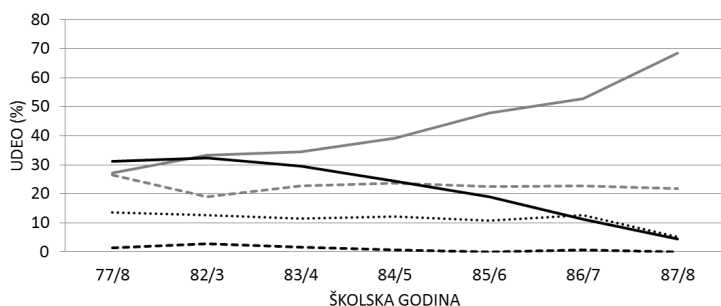
Slika 7.
Uspešnost đaka
geografskog smera po
školskim godinama

Figure 7.
Geography students'
success rate changes
per school year

Geografski smer imao je dosta specifičnosti. Đaci su odlazili na popravne ispite iz raznih predmeta, ali najviše iz predmeta koji su činili opštestručnu i opšteobrazovnu grupu: matematike, ruskog, nemačkog, marksizma i srpskohrvatskog. Međutim, većina đaka je položila popravne ispite. Geografski smer imao je dosta drugačiju praktičnu nastavu – naime, bili su organizovani terenski časovi prakse, najčešće u okolini grada.

U školi su se u dva navrata nalazila i odeljenja zajedničkog srednjeg vaspitanja i obrazovanja (ZSVO), koje je bilo dvogodišnji deo srednjeg obrazovanja i obuhvatalo nekadašnji prvi i drugi razred srednje škole (Ivanović 1984: 93-102). Ovaj dvogodišnji deo obrazovanja prvo je bio u sklopu osnovne škole (takozvani IX i X razred do početka 1980-ih), da bi vrlo brzo on bio uključen u sistem srednjeg obrazovanja. U Centru je postojao školske 1977/78. godine, da bi bio ponovo vraćen u školu 1982/83.

ZSVO je bio podeljen na pet grupa predmeta: opštekulturni predmeti (maternji jezik i književnost, strani jezik, umetnost, muzičko vaspitanje, odbrana i zaštita), društveno-ekonomski (istorija, osnovi marksizma i socijalističkog samoupravljanja, geografija), prirodno-matematički (matematika, fizika, hemija, biologija), proizvodno-tehnički (osnovi tehnike i proizvodnje) i izborno područje (Ivanović 1984: 94-96). Časovi proizvodno-tehničke nastave bili su realizovani kroz posećivanje pogona fabrika svake nedelje. Pregled uspešnosti učenika ovog usmerenja dat je na slici 8.

Slika 8.
Uspešnost đaka
ZSVO-a po školskim
godinama

Figure 8.
Common high school
education students'
success rate changes per
school year

Kada je ZSVO ponovo uveden došlo je do povećanja broja nedovoljnih đaka, a većina njih nije nastavila da se školuje u Centru. Kroz primer ZSVO-a se takođe može uočiti uticaj promena sredinom 1980-ih. Na obrazovanje u ZSVO-u su se reflektovali i promena užbenika, redukcija gradiva, smanjenje broja časova određenih predmeta, poput srpskohrvatskog i marksizma. ZSVO je najviše podlegao posledicama redukcije gradiva, što se vidi na osnovu promene udžbenika u drugoj polovini 1980-ih.

Materijalno stanje u Centru

O nezadaovljstvu zaposlenih svojim materijalnim stanjem svedoči i nekoliko izveštaja radničkog saveta (Izveštaj 1977: 32; Izveštaj 1981: 34-36; Izveštaj 1984: 27-29). Problemi su se nastavili i posle ukidanja Gimnazije. Radnički savet je nekoliko puta donosio odluke o poboljšanju

materijalnog stanja zaposlenih i materijalnog stanja škole tokom reforme (Izveštaj 1979: 33; Izveštaj 1984: 37). Problemi su postojali i oko izrade i izbora udžbenika namenjenih za obrazovne profile koji su uvedeni u novoj školi (Izveštaj 1979: 33). Problem pitanja udžbenika rešavan je vremenom, dok su problemi materijalnog stanja škole bili prisutni u većoj meri do sredine 1980-ih godina. Kao što je već napomenuto u uvodu, škola je nekoliko puta tokom trajanja reforme menjala naziv. Poslednja velika promena naziva desila se 1985. godine, kada je dobila naziv Srednja prirodno-matematička gimnazija „Jovan Jovanović Zmaj”. Ono što je značajno za rad škole, pored promene naziva (ali ne i karaktera), jeste da je usledila i velika rekonstrukcija, kojom je proširen broj učionica, ali i nabavljena učila i druga sredstva za rad. O značaju same rekonstrukcije i „velike nabavke” pisali su, svaki za sebe, aktivni profesora škole (Izveštaj 1987: 43-55; Izveštaj 1988: 41-57). Radnički savet je nekoliko puta raspravljao o problemima koji su postojali prilikom organizovanja praktične nastave u udruženom radu (Izveštaj 1979: 33), a koji su svakako bili opterećujući tokom trajanja reforme.

Kraj Reforme i povratak Gimnazije

Poslednja generacija đaka „Šuvarove reforme” maturirala je školske 1989/1990. godine. Tokom naredne, škola se transformisala u Gimnaziju „Jovan Jovanović Zmaj”. Međutim, nisu odmah uvedeni smerovi koji su postojali u staroj gimnaziji. Postojala su odeljenja koja će prerasti u matematičku gimnaziju krajem devedesetih, poznatija kao specijalna odeljenja matematičke gimnazije. Uz to, u Gimnaziji su se nalazila i odeljenja prirodno-matematičke struke koja su uvedena još školske godine 1987/1988. Ta odeljenja su 1993/1994. godine preimenovana u prirodno-matematički smer, a vratio se i društveno-jezički smer uz postojeća odeljenja.

Struktura predmeta po smerovima se u odnosu na stanje pre reforme promenila samo u određenim predmetima i broju časova. Na primer, izbačen je predmet marksizam i socijalističko samoupravljanje, kao posledica pada komunizma, a umesto njega je vraćena filozofija (Izveštaj 1992: 46-60).

Broj đaka prirodno-matematičke struke povećavao se postepeno. Školske 1987/1988. je bilo 252 đaka prvog razreda raspoređenih u 8 odeljenja. Naredne školske godine ukupan broj učenika prirodno-matematičke struke je bio 525, raspoređenih u 8 odeljenja prvog i drugog razreda. Školske 1989/1990. odeljenja prirodno-matematičke struke su postala većinska u školi, sa ukupno 786 učenika. Naredne školske godine, sa ukidanjem usmerenog obrazovanja, Srednja prirodno-matematička gimnazija „Jovan Jovanović Zmaj” se transformiše u Gimnaziju „Jovan Jovanović Zmaj”. U svakoj generaciji je bilo po 8 odeljenja prirodno-matematičke struke.

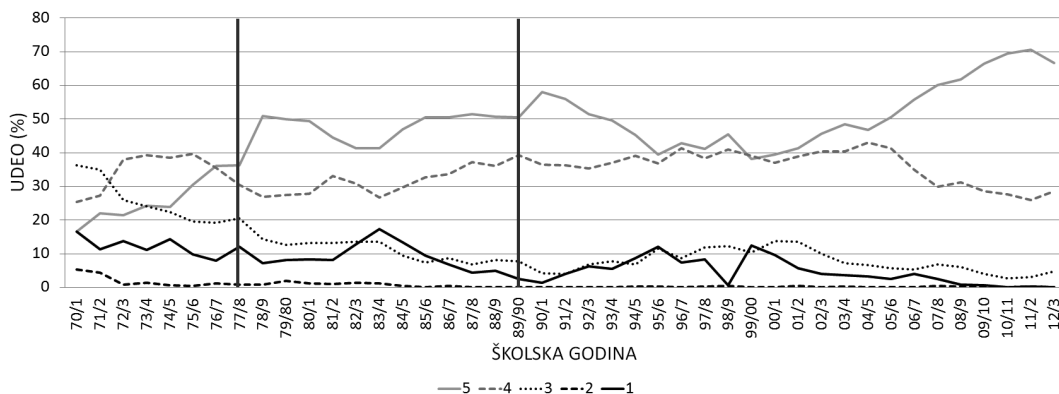
Diskusija

O problemima realizacije planova koji su bili postavljeni još na početku sprovođenja reforme počelo je da se govori ubrzo potom. U Politici je u periodu od 17. do 26. decembra 1982. godine objavljen feljton sa nazivom „Kuda ide usmereno obrazovanje”. Na sednici predsedništva SSRN Srbije 1983. godine govorilo se o problemima u sprovođenju reforme školstva (Ostvarenje reforme 1983: 1-4). Zaključci feljtona Politike i zaključci Saveta SSRN Srbije bili su usmereni ka tome da su kao glavni problemi u sprovođenju sistema usmerenog obrazovanja označeni loša povezanost škole sa privrednom, nedovoljno organizovanje seminara za stručno usavršavanje nastavnog kadra, teška primena znanja i preambiciozni programi (Ostvarenje reforme 1983: 20-66; Bojović 2004: 93-96).

Kao što se iz prethodne analize može uočiti, veliki broj obrazovnih profila imao je problema sa sprovođenjem praktične nastave. Svi ti profili bili su neproizvodni, dok su proizvodni lakše organizovali ovaj vid nastave. Proizvodni profili (odeljenja informatičke struke), kao i odeljenja pravne struke, bila su najbrojnija u Centru. To se dovodi u vezu sa samom idejom reforme, koja je favorizovala proizvodna zanimanja, dok su neproizvodna često bila u podređenom položaju (Klemenović i Milutinović 2004: 50-55).

Loš materijalni položaj takođe je uticao na kvalitet obrazovanja. To se posebno ogleda u sprovođenju nastave i vežbi, jer nisu postojala finansijska sredstva za nabavku opreme, hemikalija i učila. Ovi problemi uočljivi su i na republičkom nivou na kome se, takođe, dosta raspravljalo o lošem standardu prosvetnih radnika i lošem materijalnom položaju škola (Ostvarenje reforme 1983: 74-82).

Pored kritika koje su u vezi sa realizacijom predviđenih planova Reforme, moglo se čuti i kako je reforma bila degradirajuća za školstvo, te da je jedna od njenih posledica bilo povećanje broja odličnih i vrlo dobrih đaka. Na primeru Centra može se uočiti povećanje broja odličnih i vrlo dobrih u nekoliko struka (pravna, informatička, matematička, fizička, biološka i ZSVO), dok su smerovi poput hemijskog i geografskog imali drugačije odnose uspešnosti đaka. Na žalost, promenu broja uspešnosti učenika na nekom većem nivou (grada, okruga, pokrajne, Republike i Federacije) ne možemo pratiti zato što ne postoje jedinstveni statistički podaci uspeha učenika. Ipak, može se govoriti da su promene tokom 1980-ih uticale na promene odnosa uspešnosti što se dovodi u vezu sa redukcijom gradiva kroz udžbenike. Promene u usmerenom obrazovanju nastale su kao posledica stava stručne javnosti da je gradivo koje se uči u srednjim školama bilo preobimno (Bojović 2004: 90-96). Zbog toga se i pristupilo promenama u sistemu usmerenog obrazovanja. Uz redukciju gradiva dogodile su se i strukturalne promene kojima su spojeni ZSVO i pozivno-usmereno obrazovanje u jednu celinu, pa su učenici u prvom razredu birali struku. Sa slabljenjem reforme, krajem 1980-ih, uvedene su opšteobrazovne struke koje su u stvari bile stari smerovi u gimnazijama (u Centru je to bila prirodno-matematička struka).

Slika 9. Udeo uspešnosti svih đaka škole od školske 1970/1971 do školske 2010/2011 godine. Vertikalnim linijama označen je period „Šušvar's reforme”. Legenda: 5 – odlični, 4 – vrlo dobri, 3 – dobri, 2 – dovoljni, 1 – nedovoljni.

Figure 9. Gymnasium students' success rate changes in percents from school year 1970/1971 to school year 2012/2013. Period of “Šušvar's reform” is shown within vertical lines. Caption: 5 – excellent, 4 – very good, 3 – good, 2 – satisfactory, 1 – unsatisfactory.

Uvođenje Reforme rezultiralo je povećanjem udela odličnih i vrlo dobrih učenika, a taj trend se nastavio i nakon njenog ukidanja i traje sve do danas (slika 9). Prosečan uspeh, izražen u ocenama, tokom celog ovog perioda od preko 40 godina, povećao se za oko 1.5. Na osnovu analize udela odličnih i vrlo dobrih za poslednje četiri decenije, od školske godine 1970/1971 do školske 2010/2011, dobija se negativna korelacija (-0.45) između ove dve grupe koja je statistički značajna ($p < 0.05$). Dobija se i negativna korelacija između udela odličnih i nedovoljnih uočena (-0.76) koja je takođe statistički značajna. Porast broja odličnih đaka mogao bi da se dovede u vezu sa faktorom promena u obrazovanju, ali i sa promenama koje su se dogodile u Školi nakon 1985. godine, to jest nakon njene rekonstrukcije, koja je u određenoj meri uticala na poboljšanje kvaliteta obrazovanja određenih obrazovnih profila, što je isticano i na sednicama radničkog saveta i prosvetnih aktiva (Izveštaj 1984: 35-41). Međutim, povećanje udela odličnih i vrlo dobrih učenika isto može biti posledica i generalnog slabljenja i neujednačenosti kriterijuma ocenjivanja, što se samo na osnovu provedene analize ne može razlučiti.

S obzirom na veličnu ove škole i broj nastavnika u njoj, manje je verovatno da je ova slika posledica individualnih razlika u kriterijumima ocenjivanja, već je pre odraz uticaja spoljnih faktora i verovatno ima svoj širi kontekst. Ovom u prilog ide činjenica da se sa grafika na slici 9 lako prepoznaju određena zbivanja i promene, kako u samom školstvu, tako i u celom društvu. Drugim rečima, porast udela odličnih i vrlo dobrih učenika u ovoj školi može se shvatiti kao refleksija opšte situacije u školstvu Srbije, tj. generalnog ublažavanja kriterijuma, a njihova promenljivost mogla bi se dodatno protumačiti i kao vid adaptacije Škole na spoljašnje faktore.

Jedan od ciljeva istraživanja je bio da se posmatraju efekti reforme u Gimnaziji „Jovan Jovanović Zmaj” u kontekstu vremena u kome se ta reforma odvijala. Zbog potrebe da se prikaže celokupnost procesa promena u obrazovanju u Gimnaziji, bilo je neophodno izaći iz hronološkog okvira osnovnog istraživanja i sagledati stanje u rasponu od 40 godina, čiji je sastavni deo i period druge velike školske reforme. Svi podaci za potrebe istraživanja uspešnosti učenika u kompletnoj školskoj populaciji u periodu od školske 1970/1971. do 2010/2011. godine bili su dostupni.

Premda su ovi rezultati indikativni i kad je reč o srpskom (a pre toga i jugoslovenskom) školskom sistemu u načelu, ne sme se zaboraviti da se ipak radi o populaciji učenika samo jedne (specifične) škole. Promene u sistemu obrazovanja dovodile su i do promena uspešnosti učenika, ali treba imati u vidu da je ovaj proces zavisio od brojnih faktora.

Zaključak

Analizom uspeha učenika uočava se da tokom Šuvarove reforme dolazi do porasta udela odličnih i vrlo dobrih đaka u odnosu na raniji period. Međutim, porast udela odličnih đaka uočava se i pre Reforme, odmah nakon njenog proklamovanja 1974. godine i nastavlja se (sa manjim oscilacijama) do kraja Šuvarove reforme i neposredno nakon njenog ukidanja.

Sagledavajući ceo period od 1970/1971 godine do školske godine 2012/2013 može se uočiti povećanje udela odličnih i vrlo dobrih nauštrb smanjenja udela uspešnosti ostalih, pre svega dobrih, odnosno prosečnih đaka. Dakle, ovakvo stanje se nastavlja i nakon ukidanja Reforme – ukupan udeo odličnih i vrlo dobrih bitno se ne menja, da bi nakon deset godina od ukidanja reforme udeo odličnih postao još veći nego što je bio tokom Reforme. Dominantan udeo odličnih i vrlodobrih opšta je karakteristika celog ovog perioda i pored različitih obrazovnih koncepata tokom njega, kako tokom Reforme tako i posle nje. S tim u vezi bi i period Šuvarove reforme, trebalo posmatrati u širem vremenskom kontekstu tokom poslednje četiri decenije.

Porast udela uspešnosti odličnih i vrlo dobrih učenika može biti posledica više različitih faktora: realnog poboljšanja kvaliteta obrazovanja, (samo)selekcije prilikom upisa (đaci koji su više motivisani upisuju školu koja se smatra porestižnom, kvalitetnijeg obrazovnog kadra, pa samim tim i kvalitetnije nastave u Školi, ali isto tako i snižavanja kriterijuma ocenjivanja učenika. Koji je od navedenih faktora imao više uticaja u pojedinim periodima, na osnovu samo ove analize ne može se utvrditi.

Radi potpunijeg sagledavanja uticaja Šuvarove reforme bilo bi od koristi da se period istraživanja znatnije proširi i na period pre Reforme (tačnije pre školske godine 1970/1971). S druge strane, i kasnije promene i reforme dotiču Gimnaziju „Jovan Jovanović Zmaj” i bilo bi itekako dobro i korisno da se neka nova istraživanja upravo usmere u proučavanje i ostalih škola u Srbiji, pa i šire. Pri tome, analizu podataka o uspešnosti učenika u obrazovnom sistemu Srbije trebalo bi sagledati i sa aspekta socijologije, psi-

hologije, pedagogije, antropologije i drugih oblasti, radi potpunijeg i temeljnijeg objašnjenja ovog složenog procesa.

Zahvalnost. Zahvaljujem se dr Radivoju Stojkoviću, direktoru, i Jasmini Lazić, sekretaru Gimnazije „Jovan Jovanović Zmaj”, što su mi dopustili pristup školskom arhivu. Zahvaljujem se gospođi Mirjani Jovković, bibliotekaru Gimnazije.

Izvori i literatura

Neobjavljeni izvori:

Arhiv Gimnazije „Jovan Jovanović Zmaj” Novi Sad (AGJJZ)

Dnevnička građa Gimnazije „Jovan Jovanović Zmaj” od školske godine 1970/1971. do školske 1976/1977.

Dnevnička građa odeljenja Centra za obrazovanje kadrova u društvenim delatnostima „Jovan Jovanović Zmaj” od školske godine 1977/1978. do školske godine 1982/1983.

Dnevnička građa Srednje prirodno-matematičke škole „Jovan Jovanović Zmaj” od školske godine 1983/1984. do školske godine 1984/1985.

Dnevnička građa Srednje prirodno-matematičke gimnazije „Jovan Jovanović Zmaj” od školske godine 1985/1986. do školske godine 1989/1990.

Dnevnička građa Gimnazije „Jovan Jovanović Zmaj” školskih godina 1990/1991. i 1991/1992.

Izveštaji Gimnazije „Jovan Jovanović Zmaj” od 1970 do 1977.

Izveštaji Centra za obrazovanje kadrova u društvenim delatnostima od 1977 do 1983.

Izveštaji srednje prirodno-matematičke škole „Jovan Jovanović Zmaj” od 1983 do 1985.

Izveštaji prirodno-matematičke gimnazije „Jovan Jovanović Zmaj” od 1985-1990.

Izveštaji Gimnazije „Jovan Jovanović Zmaj” od 1990-1992.

Objavljeni izvori:

Ostvarivanje reforme srednjeg usmerenog obrazovanja: sa šeste sednice Predsedništva RK SSRN Srbije, 1983. Beograd

Vodič kroz usmereno obrazovanje, samoupravna interesna zajednica za zapošljavanje, 1984. Subotica

Predlog organizacije srednjeg obrazovanja, zajedničkog i pozitivno usmerenog, u opštini Novi Sad, 1976. Novi Sad

Rezolucija X kongresa SKJ, Rezolucija o zadacima SKJ u socijalističkom samoupravnom preobražaju vaspitanja i obrazovanja, 1974. Beograd

Radovi savremenika:

Šušvar S. 1977. *Škola i tvornica: u susret reformi odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga

Ivanović S. 1984. *Savremene potrebe i usmereno obrazovanje*. Beograd: Prosvetni pregled

Huber Z. 1981. *Nova samoupravna škola*. Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije

Petković Đ. 1979. *Novo u novoj školi: reforma srednjeg obrazovanja*. Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije

Literatura:

Baćević J. 2006. Pogled unazad: antropološka analiza uvođenja usmerenog obrazovanja u SFRJ. *Antropologija : časopis Centra za etnološka i antropološka istraživanja (CEAI)*, **1**: 104.

Bojović S. 2004. Gimnazija posle II svetskog rata (sa naglaskom na prirodne nauke). *Pedagogija*, **59** (4): 82.

Klemenović J., Milutinović J. 2002. Iskustva dosadašnjih reformi sistema vaspitanja i obrazovanja u našoj zemlji (I deo). *Pedagogija*, **40** (4): 51.

Klemenović J., Milutinović J. 2003. Iskustva dosadašnjih reformi sistema vaspitanja i obrazovanja u našoj zemlji (II deo). *Pedagogija*, **41** (1): 49.

Potkonjak N. 1989. Kuda ide usmereno obrazovanje. U *Škola pred izazovom sutrašnjice – zbornik radova povodom 65 godina života prof. Dr. Nikole Potkonjaka* (ur. T. Popović i D. Milovanović). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, str. 1-21.

Petar Ćurčić

Novi Sad Grammar School “Jovan Jovanović Zmaj” in the System of Vocational Education (1977-1990)

During the 10th League of Communists of Yugoslavia Congress, a resolution concerning the education reform was adopted. Colloquially, the reform was called “Šušvar's reform”, after Stipe Šušvar (1936-2004) who was the federal minister of education during the reform and its most prominent initiator and lobbyist.

The reform had a great impact on high school education, as high school teaching was divided into general-purpose and vocational, the latter enabling the pupils' to study the subjects they had chosen, giving them highly specialized knowledge necessary for their future careers.

The transition period in the SAP of Vojvodina started in 1976. The Gymnasium "Jovan Jovanović Zmaj" changed its character in 1977. New education profiles were organized, such as Law, IT, Mathematics, Biology, Chemistry, Physics and Geography. These profiles were divided into 2 main groups: "production" profiles and "non-production" profiles. "Production" profiles were Law and IT. "Non-production" were Mathematics, Biology, Chemistry, Physics and Geography.

The education was based on three groups of school subjects: the first group included general education subjects, such as Serbo-Croatian and Marxism. The second group comprised subjects such as Science and foreign languages. The third group included vocational subjects.

This research tried to analyze the success of pupils in all profiles during the Reform. Moreover, the research tried to find the main factors that caused the changes of pupils' success rates. The results of this research showed that the success of pupils has been changing since the 1970/1971 school year in favor of excellent and very good students. The increase of excellent and very good students started just before the implementation of the Reform in 1974. Furthermore, this increase continued after the suspension of the Reform and still lasts until today. The research did not find the main factors which caused the increase of excellent and very good students. Probably, the increase was caused by many factors such as the general improvement in the overall education system of Serbia and Yugoslavia, changes in the evaluation criteria, more motivated pupils enrolled in the Gymnasium, the reconstruction of the Gymnasium, buying new equipment for the school, and other factors. These are only hypotheses and further research should use knowledge of other sciences (like sociology, psychology, anthropology etc.) to analyze and find factors which caused the increase of excellent and very good pupils in the Gymnasium.

